

Inympning mot naturen

Dan ben Avraham

(Översättning och bearbetning av kap. 2, s. 27-61 av *Biblical Judaism*)

”Om förstlingsbrödet är heligt, är degen helig. Och om roten är helig, är grenarna heliga. Men om nu några av grenarna har brutits bort och du, som är ett vilt olivträd, har blivit inympad bland dem och fått del av det äkta olivträdets feta rot, då skall du inte förhäva dig över grenarna. Men om du förhäver dig skall du veta att det inte är du som bär roten utan roten som bär dig. Nu invänder du kanske att grenarna bröts bort för att du skulle ympas in. Du har rätt, för sin otros skull bröts de bort, men du står kvar genom tron. Var inte högmodig utan lev i fruktan. Ty om Gud inte skonade de naturliga grenarna skall han inte heller skona dig. Se här Guds godhet och stränghet: hans stränghet mot dem som föll, hans godhet mot dig, om du blir kvar i hans godhet, annars blir också du borthuggen. Men även de andra kommer att bli inympade, om de inte blir kvar i sin otro. Gud har ju makt att inympa dem igen. Ty om du har blivit borthuggen från det vilda olivträd som du av naturen tillhörde, och mot naturen har inympats på ett äkta olivträd, hur mycket lättare kommer då inte dessa naturliga grenar att ympas in på sitt eget olivträd.”

(Rom 11:16-24)

I detta textavsnitt använder Paulus allegorin om en transplantation för att visa på förhållandet mellan de troende som kom från icke-judarna och de som kom från Israel. Det är tydligt att Paulus söker sätta stopp för en felaktig undervisning som sökte smyga sig in i den messianska församlingen i Rom. De grenar som kom från det vilda olivträdet började förhäva sig över det äkta olivträdets grenar (v.18).

Varför förhävde de sig? Låt oss komma ihåg att vid den tid då Paulus skrev detta brev mellan 55 och 60 e.v.t.¹ regerade kejsar Nero i det romerska imperiet. Några år tidigare hade kejsar Claudius (år 41-54) befallt att judarna skulle fördrivas från Rom (Apg 18:1-2). De judiska messianska ledarnas förvisning skapade ett vakuum i församlingen som började fyllas av konvertiter som kom från icke-judiskt håll, dvs. ”grenar från det vilda olivträdet”.

Denna situation öppnade dörrarna för en farlig attityd av andligt högmod bland de troende som började se sig själva som ersättare för judarna. Paulus skriver detta brev bland annat för att korrigera denna felaktighet och för att visa de nyomvända icke-judarna att oberoende av hur de behandlats av judarna och oberoende av de omständigheter de levde i, så var verkligheten den att de hade letts till att bli en del av det äkta olivträdet och inte att ersätta det. Men de skulle dela samma arv och samma profetiska bestämmelse.

¹E.v.t. = efter vår tideräkning.

Själve ”hedningarnas apostel” förklarar att genom en övernaturlig inympning har de troende som kommer från det vilda olivträdet ympats in i de hebreiska rötterna för att dela ”olivträdets rika sav” tillsammans med sina judiska bröder.

Paulus beskriver detta faktum som att vara ”inympad mot naturen” (Rom 11:24). Varför mot naturen? När en ympning görs är syftet att rädda det vilda olivträdet genom att föra in en gren från ett gott träd i stammen. På detta sätt kan trädet bli till nytta. Detta är det naturliga sättet.

Motsatsen till detta är att låta det vilda trädet vara ett vilt träd men att ta några av dess grenar och ympar in dem i ett äkta olivträd, så att det vilda trädets grenar kan ge frukt som ett äkta träd. Detta är ett mirakel. I verkligheten fungerar det inte så.

Om man tar en gren från ett surt apelsinträd och ympar in det i ett sött apelsinträd så kommer apelsinen från den sura grenen fortsätta att vara surt av det enkla skälet att grenens inre natur tar överhanden.

En inympning av detta slag förändrar inte den inympade grenens genetiska egenskaper. Paulus visar att det är Gud som står bakom inympningen. Han tog inte grenar från det äkta olivträdet och ympade in dem i det vilda utan tvärtom. Han tog grenar från det vilda och ympade in dem i det äkta. Det faktum att dessa grenar började bära god frukt visar att något hänt i grenarnas natur. Ett mirakel ägde rum som förändrade den vilda grenens natur och skapade något helt nytt.

Därför är Paulus noga med att påminna de troende från det vilda olivträdet som har blivit inympade ”mot naturen”, så att de skulle få erfarenhet av att få samma natur som det äkta olivträdet.

Herren för inte in de vilda grenarna till det äkta olivträdet för att de ska fortsätta bära vild frukt. I så fall skulle han ha kunnat lämna grenarna kvar i sitt vilda träd. Vad mening skulle det vara att ta bort en gren från ett träd för att den ska fortsätta att ge samma frukt som förut, med risk för att inympningen ska misslyckas och allt ska förloras.

Paulus hade sagt i ett av sina tidigare brev: ”Alltså, om någon är i Kristus är han en ny skapelse. Det gamla är förbi, se, det nya har kommit” (2 Kor 5:17). För Paulus står det klart att de vilda grenarna har förts in i det äkta olivträdet där de nu hör hemma, och att de har tillgång till olivträdets rika sav på ett sådant sätt att det garanterar att de ska bära de äkta grenarnas goda frukt.

I teologiska termer innebär detta att när en hedning omvänder sig till Herren får han en ny natur och en ny identitet som motsvarar den natur och den identitet som finns i den kropp han är inympad i. Det är inte inympningen som ger den nya naturen; det sker genom omvändelsen. Inympningen är resultatet av den nya naturen.

I judendomen, före det första templet förstörelse i Jerusalem 586 f.v.t.² praktiserades inte det sätt att konvertera som var det vanliga på Jeshuas och apostlarnas tid. Det fanns ändå alternativ för de främlingar som bodde i Israel och som ville bli del av det.

² F.v.t. = före vår tideräkning.

”Om en främling som bor hos dig vill fira Herrens påskhögtid, skall alla av manligt kön hos honom omskäras. Sedan får han komma och fira den, och han skall då vara som en infödd i landet” (2 Mos 12: 48).

Främlingarna ansågs inte som ”israeliter” utan som ”boende med laglig rätt”; uttryckt med ett hebreiskt ord som ”gerim”.

En ”ger” (sing.) eller ”gerim” (plur.) betyder ”främlingar som bor”. De kunde arbeta i landet men de hade inte någon laglig rätt till det. De fick njuta av vissa sociala förmåner men de hade inga allmänna och lagliga rättigheter. Torahn uppmanar israeliterna att bemöta främlingar (gerim) med välvilja och att tänka på att de själva varit främlingar i Egypten och genom egna erfarenheter visste vilken ångest och hemlängtan en främling kunde känna (2 Mos 22:21, 23:9).

Å andra sidan var det förbjudet att gifta sig med kananeer på grund av dessas avguderi. Männen fick gifta sig med andra icke-israelitiska kvinnor, men man tog då för givet att dessa skulle lämna sina hedniska avgudar och anta Abrahams, Isaks och Jakobs Gud. Sådana äktenskap var tillåtna, i varje fall förbjöds de inte uttryckligt i Torahn därför att sådana äktenskap förutsatte anslutningen till den israelitiska tron.

Bibeln talar om flera sådana äktenskap, t.ex. Josef, Mose, Boas, David och Salomo. Barnen i dessa äktenskap räknades som israeliter och kom att forma en del av det judiska samhället. Under denna historiska tid finner vi inga bevis på någon slags konverteringsprocess som vi möter senare.

Saker och ting började förändras efter den babyloniska fångenskapen³ och efter Templets förstörelse var det många, speciellt bland medisk-perserna, som attraherades av den judiska livsstilen och började visa intresse för att bli del av den judiska församlingen.

Det är intressant att se att detta fenomen ägde rum utanför Israel. De som ville bli en del av det judiska samhället medan det fanns utanför Israel gjorde det inte av ekonomiska orsaker utan av mer värdiga. Som vi kan förstå så var tron det enda som judarna i Babylon och senare i det persiska riket hade att erbjuda sina vänner. Senare sågs detta som den viktigaste orsaken för att bli del av det judiska folket.

Efter Esra tid ägde så många omvändelser till judarnas tro rum, att rabbinerna utarbetade ett antal regler för att leda dessa konvertiter i deras process. Man var angelägen om att konvertiten förstod vad han gav sig in på, motivet till omvändelsen och dess innebörd. När detta var klart omskars männen. Både kvinnor och män gick sedan igenom ett reningsdop (Tevilah) och frambar offer i Templet. Inför domstol förklarades sedan proselyten för ”född på nytt” och räknades som jude.

³ Det var framför allt Juda som fördes bort till Babel.

Då den romerske kejsaren Hadrianus (117-138) förbjöd konvertering till judendomen avmattades övergången till judendomen avsevärt. Senare med kejsar Konstantin och kristendomens etablering i romarriket på 300-talet, blev det förenat med hot om dödsstraff att övergå till judarnas religion. Konstantin var samtidigt både kejsare och inofficiell ledare för den institutionella kristendomen. Trots dödshot finns exempel på omvändelser till judendomen under de följande århundradena.

Även om judarna blev återhållsamma med att ta emot proselyter och konvertiter på grund av korstågen och av fruktan för infiltration i församlingen förekom sporadiska konverteringar.

Frågan om vem som fick räknas som jude var alltid aktuell. Under medeltiden fanns det i Spanien en stor spansk rabbin, Rabbi Maimonides, som i ett svar till en konvertit som hade blivit förödmjukad av andra judar som sagt att han inte hade rätt att be som en jude, försäkrade honom om hans rätt att göra det och prisade honom för hans kloka beslut att överge sina förfäders hedendom och att söka tillflykt under den Gudomliga Närvarons vingar som gjorde honom arvinge till vår fader Abraham.

Enligt vissa källor var flera betydande rabbiner i Israel avkomlingar till proselyter av vilka den mest kände är Rabbi Akiva. Trots att han tog fel då det gällde Messias identitet är han en av upphovsmännen till den nuvarande rabbinska judendomen.

Fenomenet med konverteringar genom vilka icke-judar övergav sin hedendom och sökte tillflykt under den Allsmäktige var under vissa historiska tider så viktigt, att en del till och med påstod att kanske orsaken till exilen var att icke-judarna skulle få tillträde till Gud genom judarna. Under alla förhållanden så diskuterades frågan; vissa ansåg att de var bara proselyter eller ”gerim” medan andra ansåg dem vara sanna judar. I Apostlagärningarna 2:10 talas om både jude och proselyt vilket visar att vid denna tid hade man ännu inte kommit till en slutlig överenskommelse i frågan.

I dag har den åsikten företräde som menar att när en proselyt genomgått omskärelse och reningsdop och fått bekräftelse av en rabbin som välkomnat honom som ”jude” till den judiska församlingen ska han anses som jude och ska aldrig mer tilltalas som en icke-jude och han ska inte längre påminnas om sin hedniska bakgrund.

Här inställer sig en fråga. Om nu omvändelse till rabbinsk judendom kan förändra en hednings ställning så att denne, liksom hans avkomlingar, betraktas som judar, som i fallet med Rabbi Akiva, skulle då inte omvändelse genom tro på Jeshua som Messias vara ännu mer fullständig, radikal och omskapande? Kunde en icke-jude som omvände sig till Herren anses som ”ger” (utlänning med rätt till boende) eller som fullvärdig medborgare?

Aposteln Paulus talar precis om den omvändelse som verkade i icke-judarna och gör följande deklARATION:

”Ni var på den tiden utan Kristus [Messias] utestängda från medborgarskapet i Israel och hade ingen del i förbunden med deras löfte. Ni levde utan hopp och utan Gud i världen. Men nu har ni, som är i Kristus Jesus [Messias Jeshua] och som en gång var långt borta, kommit nära genom Kristi [Messias] blod. Ty han är vår frid, han som gjorde de två till ett och rev ner skiljemuren. Detta skedde

när han i sitt kött tog bort fiendskapen, budens stadgelag⁴ (1917 års översättning) för att av de båda i sig skapa en enda ny människa och så skapa frid. Så skulle han i en enda kropp försona de båda med Gud genom korset, sedan han där hade dödat fiendskapen. Han har kommit och predikat frid för er som var långt borta och frid för dem som var nära. Ty genom honom har vi båda i en och samme Ande tillträde till Fadern. Alltså är ni inte längre gäster (gerim) och främlingar (utan lagliga rättigheter)⁵ utan medborgare tillsammans med de heliga och tillhör Guds familj (Ef 2:12-19).

I vers 12 förklarar Rabbi Paulus att bland annat hade inte icke-judarna medborgarskap i Israel. *”Men nu har ni som är i Kristus Jesus [Messias Jeshua] och som en gång var långt borta, kommit nära genom Kristi [Messias] blod.”* (Ef 2:13).

Så enligt Rabbi Paulus får en icke-jude som omvänder sig till Herren del i Israel och är inte längre en främling (ger) och blir gjord till *”medborgare tillsammans med de heliga och får del i förbunden med dess löfte”*.

Detta var något som aldrig hade förekommit i Israel och var en undervisning som förde med sig problem för Paulus till den grad att han ansågs som förrädare av judendomen då han tog emot icke-judar som omvände sig och döptes så som Jeshua befallt. Att ge dem samma ställning som judar utan att tvinga dem att bli judar genom de traditionella metoderna och kräva omskärelse och offer i Templet, det hade man inte hört talas om.

I sitt försvar framhöll Paulus att denna undervisning hade han fått direkt från Gud. Det var en hemlighet som varit dold för tidigare generationer men den helige Ande (Roach haKodesh) hade avslöjat det för honom och för resten av apostlarna.

”Ni har ju hört om det uppdrag som Gud i sin nåd gav mig med tanke på er, hur jag genom en uppenbarelse lärde känna hemligheten så som jag redan i korthet har skrivit. När ni läser detta, kan ni förstå vilken insikt jag har i Kristi [Messias] hemlighet. I tidigare släktled har den inte avslöjats för människor så som den nu genom Anden har uppenbarats för hans heliga apostlar och profeter. Den innebär att hedningarna i Kristus Jesus [Messias Jeshua] och genom hans evangelium är våra medarvingar och tillhör samma kropp som vi och har del i samma löfte. Och detta evangelium har jag blivit satt till att tjäna i kraft av den gåva och nåd som Gud har gett mig genom sin mäktiga kraft ” (Ef 3:2-7).

Vad var det för hemlighet? Paulus svarar på följande sätt: *”... att hedningarna ... är våra medarvingar och tillhör samma kropp som vi och har del i samma löfte.”*

Genom omvändelse och tro på Israels Messias och Israels Kung har hedningarna fått en ny natur, ett nytt hjärta, ett nytt sinne, en ny födelse och är inte längre främlingar. De ersätter inte judarna, de flyttar dem inte, men de blir medborgare tillsammans med de heliga och blir delaktiga i förbunden och de löften som har upprättats med Israel.

Är det inte en motsägelse att acceptera en icke-jude som jude om han konverterat till Israels Gud genom rabbinsk judendom, vilket inte med nödvändighet innebär en förändring i hjärtat, vilket bara är möjligt genom Messias, och samtidigt anse som

⁴[Stadgelag, 1917 års översättning.]

⁵[toshavim, **ותושבים** på hebreiska, övers. anm.]

främling eller utlänning en icke-jude som omvänt sig till samme Gud genom Messias, vilket för med sig en förändring i hjärtat.

Aposteln Paulus konstaterar kategoriskt att även om en icke-jude inte blir jude, så upphör han att vara främling och garanteras medborgarskap i Israel av den som har laglig rätt att utfärda det, nämligen Israels Messias.

Det är sant att vid några tillfällen vänder sig Paulus till de troende som inympats från det vilda olivträdet och kallar dem ”hedningar” men inte för att peka på deras *natur* utan för att påminna dem om deras *ursprung* ty det som är av naturen måste fullständigt förvandlas. Till de troende i Korint skriver han: ”Ni vet att när ni **var hedningar**, drogs ni oemotståndligt till de stumma avgudarna.”

Frasen ”var hedningar” talar om ett förflutet som upphörde att existera, och som innebar förvandlade människor med ett nytt liv i en ny natur.

Texten ger bevis för att den omvände från hedningarna ympas in i de hebreiska rötterna. Han identifieras som israelit, inte längre som ”ger”, främling, inte längre som hedning. Han placeras bland grenarna på det äkta olivträdet. Det gör honom beroende av den heliga roten och den sav som flyter genom olivträdet som är Israel, det Israel som vandrar i Abrahams tro. Kan det vare tydligare och klarare?

Vi är inte längre vad vi tror att vi är utan vad Gud anser att vi är. Och Herren bekräftar att var och en av hedningarna som inympats blir så radikalt förvandlade att de får ett nytt hjärta, en ny identitet, den som Israels Gud gett den.

Vi är inte heller längre där vi tror att vi är utan där Gud säger att vi är. Och Herren konstaterar att var och en av hedningarna inte längre är på det vilda olivträdet utan tas därifrån och ympas in i det äkta olivträdet för att tillsammans med de äkta grenarna dela den rika saven från olivträdet.

Faktum är att den som är pånyttfödd aldrig mer kan anses som avgudadyrkare eller hedning. Han är inte längre gäst eller främling utan medborgare med de Heliga och tillhör Guds hushåll.

Att finna deras identitet utanför den i vilken de nu har blivit etablerade är att nonchalera den fullständiga förvandling som verkställts i deras sinne och hjärta och som gett dem en ny bestämmelse.

De som fötts på nytt behöver inte tvivla på att de också huggits bort från det vilda olivträdet och nu inympats i det olivträd som har Israels Messias som rot. Han tog dig bort från det fruktlösa och hedniska olivträdet för att du skulle kunna dela den rika saven och ett underbart arv med de äkta grenarna.

Översättning och bearbetning: Eivor Alpsten